

Рилєєв С.В., к.е.н., доцент

Мельниченко Г.В.

**Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці**

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ КОМПАНІЇ: ОКРЕМІ ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ

В сучасних умовах господарювання, враховуючи стан й динаміку світової та української економіки, а також подальшу імплементацію правових норм ЄС у вітчизняну практику, важливого значення набуває подальший розвиток аудиторських послуг, що надаються суб'єктам господарювання.

Класична класифікація аудиту по відношенню до господарюючого суб'єкта: зовнішній та внутрішній.

Сьогодні вже важко розуміти аудит як лише надання послуг з перевірки даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності.

На практиці виділяють наступні види аудиту: екологічний, інноваційний, технологічний аудит, аудит ІТ-технологій, аудит персоналу та ризиків тощо.

Ризик виступає невід'ємною частиною діяльності суб'єктів господарювання.

Ризик – це невизначеність щодо досягнення цілей. Його результатом можуть бути як позитивні так і негативні відхилення від очікуваного. При цьому невизначеність – це стан нестачі (навіть часткової) інформації, пов'язаної з розумінням або знанням події, її наслідків або правдоподібності [1, с. 1].

Інтернаціоналізація компаній, посилення конкуренції, технологічні інновації та нещодавня світова та вітчизняна економічна криза, пов'язана з пандемією спричиненою COVID-2019, викликали необхідність удосконалення процесів корпоративного управління.

При цьому управління ризиками є одним з визначальних моментів в системі досягнення функціональних цілей та місії підприємства.

Ефективна діяльність будь-якого суб'єкту господарювання в непередбачуваному зовнішньому середовищі, в даний момент часу, є можливою лише за умови формування цілої системи ризик-менеджменту [2].

Світова практика показує, що у реалізації цього напряму управління були розроблені стандарти управління ризиками та функціонування внутрішнього аудиту на підприємствах різних країн з прийняттям міжнародних стандартів та стандартів внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту, управління та управління ризиками:

1. Комітет організацій-спонсорів Комісії Тредвея (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission, COSO). URL : <https://www.coso.org/Pages/default.aspx>

2. Міжнародна організація зі стандартизації (International Organization for Standardization, ISO). URL : <https://www.iso.org/home.html>

3. Федерація європейських асоціацій з управління ризиками (Federation of European Risk Management Associations, FERMA). URL :

<https://www.ferma.eu/>

4. Міжнародний інститут внутрішніх аудиторів (Institute of Internal Auditors, ІА). URL : <https://global.theiia.org/> тощо.

Фактично зазначені та ще декілька організацій на міжнародному рівні стали розробниками правил управління всіма ризиками, які можуть ставити під сумнів функціонування суб'єктів господарювання приватного, комунального чи державного сектору.

Внутрішній аудит виступає фундаментальною компонентою системи внутрішнього контролю за управлінням ризиками, яка повинна функціонувати відповідно до міжнародних стандартів та правових норм.

Для впровадження та функціонування служб внутрішнього аудиту суттєвим фактором виступає методологічна підтримка. По-перше, вона забезпечує однаковість підходів на всіх етапах аудиту, по-друге, дозволяє в умовах стислих строків та обмеженості ресурсів своєчасно та якісно проводити аудит. В якості основи формування методології можна використовувати Міжнародні професійні стандарти внутрішнього аудиту, галузеві вимоги (стандарти) зовнішніх органів, передовий досвід великого бізнесу – керівників служб внутрішнього аудиту тощо.

В Україні на основі міжнародних стандартів були розроблені (оновлені) власні, зокрема:

1. ДСТУ ISO 19011:2019. Настанови щодо проведення аудитів систем управління (ISO 19011:2018, IDT). Набрання чинності: 01.01.2021.

2. ДСТУ ISO 73:2013. Керування ризиком. Словник термінів. (ISO Guide 73:2009, IDT). Набрання чинності: 01.07.2014.

3. ДСТУ ISO 31000:2018. Менеджмент ризиків. Принципи та настанови (ISO 31000:2018, IDT). Набрання чинності: 01.01.2019.

4. ДСТУ ISO/TR 31004:2018. Менеджмент ризиків. Настанова з впровадження ISO 31000 (ISO/TR 31004:2013, IDT). Набрання чинності: 01.01.2019 тощо.

Кожне підприємство може запроваджувати власні внутрішні стандарти управління, у т.ч. ризиками, внутрішнього контролю та аудиту тощо.

Звичайно, це переважно стосується великих підприємств або їх об'єднань, як на національному так і на міжнародному рівнях.

Розглянемо загальні підходи щодо організації та функціонування служби внутрішнього аудиту в цілому:

1. Характеристики служб внутрішнього аудиту: підрозділи, які виконують функції; рівень центра- або децентралізації; чисельність персоналу; бюджети (фінансування).

2. Роль та місце у організаційно-функціональній структурі підприємства (об'єднання): функціональна та адміністративна підлеглисть; користувачі результатів роботи служби; функціональні зобов'язання, повноваження та завдання; показники ефективності та якості діяльності; фактори впливу на діяльність служби.

3. Управління персоналом: середня тривалість роботи (стажу) співробітників; пріоритети підбору кадрів; фактори, які визначають

стабільність та плинність кадрів; вимоги щодо знань та навиків; сертифікація внутрішніх аудиторів; підвищення кваліфікації; сфери залучення зовнішніх спеціалістів.

4. Процеси та технології: система інформації, що використовується при плануванні; періодичність та рівень внесення змін у плані внутрішнього аудиту; використання карти гарантій при плануванні; інформація щодо ризиків, які не увійшли до плану внутрішнього аудиту з причин недостатності ресурсів або даних; час, що витрачається на: виконання позапланових заходів, реалізацію консалтингових проєктів, взаємодію із зовнішніми контролюючими та регулюючими органами; середні строки складання аудиторського висновку; використання спеціального програмного забезпечення в системі планування, аналізу та оформлення аудиторських висновків тощо.

Сьогодні постійні зміни бізнес-середовища, вимагають впровадження нововведень у всі сфери фінансово-господарської діяльності, зокрема створення та функціонування служб внутрішнього аудиту.

Проте констатуємо факт недостатності ресурсів різного роду у переважної частини вітчизняних компаній, які б дозволили як мінімум створити служби внутрішнього аудиту, а як максимум – забезпечити адаптацію до умов, що швидко змінюються, особливо в умовах розповсюдження COVID-19.

Все це стосуються й мінімізації виникнення різного роду ризиків внаслідок покращення організації та підвищення ефективності функціонування служб внутрішнього аудиту. Застосування внутрішнього аудиту уможливорює не лише ефективне оцінювання та управління ризиками, але й дозволяє аналізувати інформаційні потоки, оцінювати заходи із забезпечення та підвищення фінансово-господарської діяльності підприємства, сприяти досягненню стратегічних цілей діяльності підприємства [3, с. 7-8].

Ефективна організація внутрішнього аудиту виступає головним інструментом реалізації концепції динамічного управління ризиками компанії. При цьому, гнучкість та швидкість реакції служб внутрішнього аудиту на зміни зовнішнього й внутрішнього середовища, є запорукою реалізації місії компанії.

Список використаних джерел:

1. ДСТУ ISO 73:2013. Керування ризиком. Словник термінів. (ISO Guide 73:2009, IDT). [Чинний від 2014-07-01]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 13 с.
2. Овандер Н. Л. Огляд міжнародних та українських стандартів з управління ризиками з погляду сучасних викликів та загроз. *Економіка і суспільство*. 2021. Вип. 27. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/441>
3. Даценко Г. В. Управління ризиками при проведенні внутрішнього аудиту на підприємстві. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 1. С. 5–10. URL : <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7275&i=0>